

Klarinetconcert Saariaho en Dvořák's Achtste

Martijn Dendievel dirigent
Annelien Van Wauwe klarinet

05.02 Arnhem
08.02 Doetinchem
11.02 Enschede
12.02 Nijmegen

programma

Kaija Saariaho (1952)

Klarinetconcert D'om le vrai sens

L'Ouïe
La Vue
L'Odorat
Le Toucher
Le Goût
À mon seul désir

Antonín Dvořák (1843-1904)

Symfonie nr. 8 in G opus 88

Allegro con brio
Adagio
Allegretto grazioso
Allegro ma non troppo

Orkest van
Gelderland
& Overijssel

toelichting

Saariaho

Behalve Sibelius zijn er maar weinig Finse componisten bij het grote publiek bekend; Kaija Saariaho is als Finse, vrouwelijke componiste dan ook een zeldzaamheid. Daar lijkt echter de laatste tijd langzaam aan verandering in te komen.

Tijdens het werken aan haar tweede opera, *Adriana Mater*, bemerkte Saariaho dat de klarinetpartij daarin in toenemende mate solistisch begon te worden. En dat het instrument haar meer te melden had dan ze dacht. Tijd voor een klarinetconcert, waarvoor ze al langer plannen had. Een en ander resulteerde in een soloconcert, *D'om le vrai sens*, voor de niet zo rijkelijk met concerten bedeelde klarinet. Ze droeg het op aan klarinettist Kari Kriikku, van wiens ervaring ze tijdens het componeren uitvoerig gebruik maakte. Overigens zal blijken dat de klarinet, als eerste onder zijns gelijken, niet alleen de positie van solo-instrument inneemt maar ook in en zelfs achter het orkest zijn opwachting maakt.

Het slot van een werk is altijd je laatste kans om de hoofdzaak te ontdekken.

De inspiratie voor *D'om le vrai sens* was een reeks middeleeuwse wandtapijten, *La Dame à la Licorne* (De dame en de eenhoorn). De eerste vijf tapijten beelden elk één van de vijf zintuigen uit; het zesde en laatste heet *À mon seul désir*, 'Aan mijn enige verlangen', en zou 'emotie' of 'liefde' kunnen uitdrukken. Saariaho schreef over *D'om le vrai sens* (wat een anagram is van *À mon seul désir* en

middeleeuws Frans voor o.a. 'de ware betekenis van de mensheid'): 'In *Horen* wordt het kalm ademende orkest onderbroken door een roep van de klarinet. *Zien* begint met een beweeglijker muzikaal landschap waarin het orkest achter het solo-instrument plaatsneemt en de aangereikte motieven ontwikkelt. *Ruiken* is kleurenmuziek. Ik associeer harmonie met geur; het is onmiddellijk intuïtief herkenbaar [...]. De klarinet verspreidt zijn kleur lusteloos over het orkest, waar hij blijft hangen en verandert als hij van het ene op het andere instrument overgaat. In *Voelen* wekt de solist elke instrumentsectie uit [deze] pulsloze, licht dromerige staat [...]. Smaak wordt gedomineerd door een ruw oppervlak, tremoli en trillers, uitgereikt door de klarinet aan het orkest rondom. Toen ik het laatste deel componeerde, ervoer ik een gevoel van nieuwe, intieme en tijdloze dimensies. Het slot van een werk is altijd je laatste kans om de hoofdzaak te ontdekken. Ik benader die door de muziek terug te brengen tot zijn meest ascetische elementen. Hier ook.'

Dvořák

De eerste jaren na de succesvolle première van zijn *Zevende symfonie*, in 1885, zijn voor Dvořák jaren van aarzeling, althans in artistiek opzicht. Het blijkt moeilijk om een groot succes te overtreffen. Hij herziet voornamelijk ouder werk en tobt tussendoor over een symfonische nieuweling. Wat moet de volgende stap zijn? 'Echt, ik ben blij dat ik nu een beetje rust heb en mij op geestelijke arbeid kan voorbereiden.' Daarnaast is er een knagend gevoel: 'Het is een leugen dat ik een nieuwe symfonie heb voltooid. Wat zou ik gelukkig zijn als ik er inderdaad een had...'

Pas vier jaar later, tussen augustus en november 1889, komt die op papier: de langverwachte nummer acht (indertijd uitgegeven als nummer vier). Ze is het tegendeel van haar Brahmsachtig-romantische voorganger: lichtvoetig, opgewekt, vaak uitbundig, met een overheersende toon van ontspanning, meer imponerend door de invallen dan door de constructie.

Dvořák schrijft de symfonie in een periode van eenzame overpeinzing op zijn landgoed Vysoká. De natuur van Bohemen en het eerlijke, oprechte karakter van de componist vinden er hun weerklank in. Na alle somberheid van de Zevende in d-klein komt hij nu met G-groot op adem. Heroïek en menselijk lijden hebben plaats gemaakt voor *Naturempfinden*.

‘Ik word groen van jaloezie
wanneer ik bedenk dat
hem dit alles zomaar komt
aanwaaien.’

De première is op 2 februari 1890 in het Nationaal Theater in Praag onder leiding van de componist zelf. Het succes is groot. De eerste Weense uitvoering volgt twee maanden later. Dvořák zit dan in Engeland en krijgt een brief van dirigent Hans Richter: ‘Wij waren allemaal verrukt,’ schrijft hij. ‘Na het concert dineerde ik met Brahms en wij dronken op de gezondheid van de helaas afwezige vader van deze symfonie. Vivat sequens!’ En Brahms zelf verzucht: ‘Ik word groen van jaloezie wanneer ik bedenk dat hem dit alles zomaar komt aanwaaien.’

Toch is de frisse charme van Dvořáks muziek niet alleen maar positief beoordeeld. De schrijver Bernard Shaw bijvoorbeeld bleek voor Dvořáks eerlijk en menselijk idioom ongevoelig: ‘De symfonie staat bijna op het niveau van een Rossini-ouverture en zou als promenademuziek bij zomerse feesten op het land voortreffelijk dienst kunnen doen. Leuk, maar niet meer dan dat.’ Zo’n oordeel lijkt gebaseerd op het alom aangenomen feit dat Dvořák onbekommerd het ene na het andere werk uit zijn mouw schudde. Dit beeld deugt niet, zoals ook het oordeel niet deugt. Inderdaad klinkt zijn muziek spontaan, fris en natuurlijk, maar in werkelijkheid was het achter de schrijftafel een waar gezwoeg: ‘Het componeren is een zwaar kruis, zoveel overdenkingen en overleg als het vraagt.’ Het finale-thema van de Achtste is het resultaat van negen verworpen schetsen. En volksliedjes werden niet zomaar vanuit het geheugen klakkeloos naar de symfonie getransporteerd, ze ondergingen diepgaande aanpassingen en bewerkingen.

Stephen Westra

biografie

Martijn Dendievel

De Vlaamse Martijn Dendievel is een echte muzikale duizendpoot. Op hoog niveau speelt hij blokfluit, slagwerk en clavecimbel. Als uitstekend cellist is hij oprichter van het Trio Telepatico. Maar zijn hart ligt bij het dirigeren. Nog maar vijftien jaar oud werd hij toegelaten tot het Koninklijk Conservatorium van Brussel. Hij vervolgde zijn opleiding aan de Hochschule für Musik FRANZ LIST in Weimar waar hij momenteel in het kader van de Weimarer Dirigentschmiede zijn studie afrondt. Hij volgde masterclasses bij Bernard Haitink, Edo de Waart en Christian Thielemann. Daarnaast wordt hij gecoacht door Roberto Benzi, bij wie hij in Parijs regelmatig privés volgt. In 2018 won

hij het dirigentenconcours van het MDR Sinfonieorchester in Leipzig. Inmiddels heeft Martijn Dendievel al een behoorlijke staat van dienst. Zo stond hij voor de Staatskapelle Weimar, het Symfonieorkest van het Tsjechische Karlovy Vary en het Antwerp Symphony Orchestra (voorheen de Filharmonie). Sinds 2018 is hij assistent-dirigent van het Symfonieorkest van Vlaanderen. Hij heeft een grote voorliefde voor modern repertoire. Al in 2014 leidde hij de wereldpremière van de opera *La forêt* van De Jaer. Ook leidde hij het Belgische ensemble I Solisti tijdens de compositiewerkshops van de Thüringer Philharmonie en organiseerde in 2016 in Weimar een Steve Reich Festival.

foto: Marco Borggreve

biografie

Annelien Van Wauwe

Nog maar acht jaar oud nam de Belgische Annelien Van Wauwe de klarinet voor het eerst ter hand, die ze sindsdien niet meer heeft losgelaten. Zij studeerde aan verscheidene conservatoria in Europa, waaronder de Hochschule für Musik Hanns Eisler Berlin en de Musikhochschule Lübeck, waar de befaamde klarinettiste Sabine Meyer haar docente was. Ze won diverse prijzen in onder meer Lissabon, Turijn, Brussel en Berlijn, maar haar grote doorbraak kwam toen ze in 2012 een van de winnaars was van het ARD Musikwettbewerb in München. Van 2015 tot 2017 was ze BBC New Generation Artist en in 2018 won ze de felbegeerde Borletti-Buitoni Trust Award. Annelien Van Wauwe heeft in haar

carrière al met veel orkesten samengespeeld, zoals het Brussels Philharmonic, het Deutsches Symphonie-Orchester Berlin en het BBC Philharmonic Orchestra. Ook concerteerde ze in zalen als de Londense Wigmore Hall en het Amsterdamse Concertgebouw. Daarnaast maakte ze haar opwachting bij gerenommeerde festivals als het Lucerne Festival en het Schleswig-Holstein Musik Festival. Speciaal voor haar schreven Manfred Trojahn en Jelle Tassyns enkele composities. Haar eerste cd met werken van Weinberg en Prokofjev kreeg van de Vlaamse radio de Klara Award voor jong talent van het jaar. Momenteel is ze hoofdvakdocent aan het Koninklijk Conservatorium van Antwerpen.

Binnenkort in de concertzaal

Nieuwsgierig wat er binnenkort speelt? Kijk op phion.nl voor meer informatie én alle concerten, en schrijf je in voor onze nieuwsbrief, dan blijf je automatisch op de hoogte.

27.02

Passie voor Bach Serenade voor Leopold deel 1

De twee 'Serenade'-programma's in de serie Passie voor Bach geven een goede indruk van de schitterende muziek die Bach tussen 1717 en 1723 schreef voor het hof van Cöthen. Ensemble Himmelsburg speelt dit eerste deel in Enschede en Zwolle.

11.03 – 20.03

Tsjaikovski's Vioolconcert

Eén van de mooiste soloconcerten voor viool die de romantiek ooit heeft voortgebracht: Tsjaikovski's Vioolconcert, gespeeld in Apeldoorn, Zwolle, Doetinchem, Enschede, Arnhem en Nijmegen.

26.03-28.05

Midzomernachtsdroom

De beroemde Shakespeareklassieker in een volledig nieuwe uitvoering. Een explosieve mix van spel, dans en muziek, uitgevoerd door Oostpool, Introdans en Phion.

Met dank aan:

Ministerie OCW, Provincies Gelderland en Overijssel, gemeentes Apeldoorn, Arnhem, Enschede en Nijmegen, Familie Heersink Innovatie Fonds, Fonds Podium Kunsten, JKF Kinderfonds, Paul Pella Fonds, Sociëteit Apollo, Stichting Vrienden van Phion, Appeldoorn, Bömer Engineering services, Den Hartog Heuff notarissen, Dirkzwager legal & tax, Eshgro, Heutink Foundation, INN'Twente, K+V, Landgoed De Wilmersberg, Rabobank Arnhem en 't Rijk van Nijmegen, Regalis, Unica, Van 't Hof Schoonmaak en ZON Zwolle.

Phion steunen middels partnerschap? Kijk voor meer informatie op phion.nl bij Steun.